

21. 14-18 KASIM
2012
ŞANLIURFA
ULUSLARARASI
EĞİTİMDE YARATICI DRAMA
SEMİNERİ

RİTÜELLER VE YARATICI DRAMA

6. Baskı

Yayına Hazırlayan: Zülfü ALİMTERİN

Yayına Hazırlayan: Zülfü ALİMTERİN

21. ULUSLARARASI EĞİTİMDE YARATICI DRAMA SEMİNERİ (14-18 Kasım 2012 Şanlıurfa)

ISBN 978-605-364-486-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Nisan 2013, Ankara

6. Baskı: Nisan 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. İnci San Arısma...

KURULLAR

Prof. Dr. İnci San Seminer Onursal Başkanı (Çağdaş Drama Derneği)

Seminer Başkanı

Doç. Dr. Ömer Adıgüzel (Çağdaş Drama Derneği, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi)

Bilim Kurulu

Dr. Ömer Adıgüzel (Çağdaş Drama Derneği, Ankara Üniversitesi)

Dr. Nami Eren Beştepe (Mustafa Kemal Üniversitesi)

Dr. Selen Korad Birkiye (İstanbul Devlet Tiyatrosu)

Patrice Bowel (National Drama İngiltere)

Dr. İsmail Güven (Ankara Üniversitesi)

Dr. Ayşe Çakır İlhan (Ankara Üniversitesi)

Dr. Gerd Koch (Berlin Alice Salomon Yüksek Okulu)

Dr. Ayşe Okvuran (Ankara Üniversitesi)

Dr. Esra Ömeroğlu (Gazi Üniversitesi)

Dr. Ali Öztürk (Anadolu Üniversitesi)

Dr. Asa Helga Ragnarsdattir (İzlanda Üniversitesi)

Dr. Mustafa Sekmen (Anadolu Üniversitesi)

Dr. Florian Vassen (Hannover Üniversitesi)

Seminer Düzenleme Kurulu

Zülfü Alımterin (Çağdaş Drama Derneği Şanlıurfa Temsilcisi ve Seminer Koordinatörü)

Songül Başbuğ (Seminer Mali Sorumlusu)

Murtaza Aykaç (Çağdaş Drama Derneği)

Özlem Öznur Gökbulut (Çağdaş Drama Derneği)

H. İlhan Akfırat (Çağdaş Drama Derneği)

Samı Süner (Çağdaş Drama Derneği, Şanlıurfa Temsilciliği)

Muhammed Yıldırım (Çağdaş Drama Derneği, Şanlıurfa Temsilciliği)

Mehmet Karahan (Çağdaş Drama Derneği, Şanlıurfa Temsilciliği)

İsmail Sünger (Çağdaş Drama Derneği, Şanlıurfa Temsilciliği)

Mustafa Gümüş (Çağdaş Drama Derneği, Şanlıurfa Temsilciliği)

SUNUŞ

21. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri'nin tarihin sıfır noktası Şanlıurfada düzenlenmesi Şanlıurfa temsilciliğine güven vermiş ve güç kazandırmıştır. Ritüeller ve Yaratıcı Drama” ana teması Şanlıurfa için çok uygun bir temadır. Son yıllarda dünyanın gündeminde yer alan “Göbeklitepe Kazıları ”nda, M.Ö. 12 binli yıllara uzanan, tapınma amaçlı törensel alanlara ait kalıntıların bulunduğu tespit edilmiştir. Dünyada ilk dini ritüellerin yapıldığı ilimizde yapılan seminer, katılımcıların masal tadında zaman geçirmelerini sağlamıştır. Bu seminer notlarının drama ile ilgilenen herkese yararlı olacağını düşünüyorum.

Öncelikle seminerin Şanlıurfada yapılması konusunda desteklerini esirgemeyen Çağdaş Drama Derneği Genel Başkanı Doç. Dr. Ömer Adıgüzel ve tüm Yönetim Kurulu üyelerine,

Seminerimizin tüm atölyelerini gezerek deneyimlerini bizimle paylaşan derneğimizin Onursal Başkanı Prof. Dr. İnci San ve eşleri Coşkun San'a,

Derneğimiz Genel Merkez Sorumlusu H. İlhan Akfırat ile Genel Sayman Songül Başbuğ'a, Atölye eğitmenleri Tintti Karppinenn, Patrice Baldwin, Asa Helga Ragnarsdottir, Sanja Krsmanovic Tasic, Tülin Sağlam, Mustafa Sekmen'e ve ilk adım atölyelerini yöneten Yrd. Doç. Dr. Nami Eren Beştepe'ye ve Ebru Turan Vural'a,

Seminere gözlemci olarak katılan, Tiyatro Eleştirmeni ve Dramaturg Yrd. Doç. Dr. Nihal Kuyumcu'ya ve Konferansa konuşmacı olarak katılan Harran Üniversitesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet Cihat Kürkçüoğlu'na,

Gazetede ki köşesinde seminere yer veren Cumhuriyet Gazetesi yazarı Ataol Behramoğlu'na, bizleri onurlandırarak seminerimizi izlemeye gelen Tiyatro Eleştirmeni, Evrensel Gazetesi Yazarı Üstün Akmen'e,

Atölyelerde çevirmenlik yapan ve konferansa konuşmacı olarak katılan Doç. Dr. Selen Birkiye Korad ile atölyelerde çevirmenlik yapan Zeki Özen, İhsan Metinnam, Melek Çiner ve Gülcan Sezer'e,

Seminerde görev yapan gönüllü arkadaşlarım; Yunus Yıldırım, Mustafa Gümüş, Mehmet Karahan, Fatih Kanlıpıçak, Ömer Faruk Kıpırtı, Edip Gündüz, Gül Baysal, Kübra Alçay, Refika Koyun, Berna Savaşçı, Mesut Şevkan, İsmail Uzun, İsmail Sünger, Faik Tanrıverdi, Hafize Selçuk, Özgür Büyükçelik, Elif Doğan ve Oğuz Er'e,

Seminer ile ilgili çalışmalarda ve kitabın hazırlanmasında emeği olan sevgili arkadaşlarım Sami Süner, Tuba Balk, Muhammed Yıldırım ve Turan Bek'e,

Her çalışmamda olduğu gibi seminer ile ilgili her türlü çalışmamda da bana destek veren sevgili eşim Süheyla'ya ve kızımız Elif Naz'a

Teşekkür ediyorum.

Zülfü ALIMTERİN

Çağdaş Drama Derneği Şanlıurfa Temsilcisi

Şubat 2014

İÇİNDEKİLER

Sunuş	iii
1. Bölüm: Açılış Konuşmaları	1
Bir Varmış Bir Yokmuş - Zülfü Alımterin	1
Ritüeller ve Yaratıcı Drama - Doç. Dr. Ömer Adıgüzel	3
Şimdi Bir Düş Görüyorum - Prof. Dr. İnci San	6
IDEA (Uluslararası Drama, Eğitim ve Tiyatro Üst Birliği) ve National Drama Başkanı Patrice Baldwin Konuşması	10
2. Bölüm: Açılış Konferansı	13
Göbeklitepe ve Ritüeller	13
3. Bölüm: Atölyeler	29
Atölye 1: Adı Olmayan Ritüeller Ülkesi	29
Atölye 2: Mantak İnsanları	77
Atölye 3: Fiziksel Anılar	111
Atölye 4: Eğitimde Yaratıcı Drama, Oyunlar ve Ritüeller	137
Atölye 5: Drama Çalışmalarında Ritüelin Dramatik ve Teatral Bir Malzeme Olarak Kullanımı	179
Atölye 6: Şaman Ritüelinden Doğan Meddahın Anlatı Tekniği ya da Sözelden Eylemle	195
4. Bölüm: İlkadım Atölyeleri	215
Atölye 1: Yazınsal Türler ve Yaratıcı Drama	215
Atölye 2: Okul Öncesi ve Yaratıcı Drama	235
5. Bölüm: Panel	245
Yaratıcı Dramada Güncel Gelişmeler	245
6. Bölüm: Ekler	261
Ek 1: Seminerden Kareler	261
Ek 2: Katılımcı Görüşleri	269
Ek 3: Basında Seminerimiz	273
Ek 4: Seminer Afişi ve Seminer Programı	289

1. BÖLÜM

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Bir Varmış Bir Yokmuş
Zülfü ALIMTERİN*

Sayın Onursal Başkanım, Genel Başkanım, Eğitim sendikaları temsilcileri, Öğretmen Arkadaşlarım, Katılımcılar ve Sevgili Konuklar, hepiniz seminerimizin açılışına hoş geldiniz.

* Çağdaş Drama Derneği Şanlıurfa Temsilcisi

Çağdaş Drama Derneği Şanlıurfa Temsilciliği olarak 21. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Seminerini hazırlamanın heyecanını yaşıyoruz. Genel Merkezimizin seminerin hazırlanmasında bize verdiği destek, güven ve sorumluluktan onur duymaktayız...

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde ile başlayan masallarla büyüdük içimizdeki çocuğu saklı tutarak. Şimdi de aynı ritüellerle başlayan masallar anlatıyoruz çocuklarımıza, öğrencilerimize ve bazı zamanlar da kendimize, masal gibi yaşadığımız ve ritüellerle başlayan, biten, devam eden bir hayat sürüyoruz.

Psikolog Eric Berne 1964 yılında yazdığı, onu üne kavuşturan “İnsanların Oynadığı Oyunlar” adlı kitabında, insanların zamanı yapılandırma ihtiyaçlarından bahseder. Özetle “İnsanların yirmi dört saatlerini yapılandırma ihtiyacı duyduğunu ve bu ihtiyacını karşılamak için; gerçekleştirme, vakit geçirme, içtenlik, psikolojik oyun, etkinlik ve ritüel olmak üzere altı şekilde zamanı yapılandığını belirtir. Bu açıdan bakıldığında başta ritüeller olmak üzere zamanımızın yapılandırılmasında bizimle zaman geçirmek amacıyla buralara kadar geldiğiniz için, hepinize teşekkür ediyorum.

Masalımız, az gittik uz gittik dere tepe düz gittikten sonra, etrafı dumanlı dağlarla çevrili, türkülerinde söylendiği gibi “Dağlarında ceylanların gezdiği “bir şehirde başlar. Öyle bir şehir düşünün, tarihin yeniden yapılandırmasına neden olabilecek kalıntılara sahip, on dört peygamber geçmiş topraklarından, nereye bakarsanız, tarih, kültür ve inanç kokuları almanız mümkün, ritüel kavramını bunların dışında tutulması mümkün değil.

Sözü uzatmadan gökten üç elma düşürelim bu masalımızın sonunda; biri öğretmenlerimize ve Çağdaş Drama Derneği Yönetim Kurulu’na, diğeri tüm katılımcılarımıza, sonuncusu da seminerin hazırlanmasında emeği geçen tüm arkadaşlarıma.

Saygılarımla.

Ritüeller ve Yaratıcı Drama
Doç. Dr. Ömer ADIGÜZEL*

Sayın Onursal Başkanım!

Değerli Konuklar!

Türkiye'nin hemen hemen her yerinden gelen ve yaratıcı drama alanında çalışan Sevgili Meslektaşlarım; yeniden bir uluslararası yaratıcı drama seminerindeyiz. Şanlıurfa'nın bu güzel ve sıcak ortamında buluştuk.

Değerli konuklar, bilindiği gibi yaratıcı drama yöntemi ve alanı, bizlerin de yetişmesine önemli katkılan getiren hocalarımız Prof. Dr. İnci San ve Tamer Levent'in akademik işbirliği amacıyla bir araya gelmesiyle ve 1982 yılında çağdaş anlamına erişmiş haliyle Ankara'da başladı. Bir yandan eğitim, diğer yandan da sanat dünyası akademik olarak yaptıkları güç birliği ve o dönemde Ankara Goethe Enstitüsü ve British Council gibi kurumların desteğiyle ilki 1985 yılında gerçekleştirilen ve o zamanki adıyla 1.Uluslararası Eğitimde Dramatizasyon Semineri (Drama in Education Congress), bir yönüyle Türkiye'de eğitimde drama veya yaratıcı drama olarak anılan alanının akademik anlamda başlangıcının tarihini oluşturur.

Daha sonra iki yılda bir yapılmaya başlanılan seminerin 1987'de ikincisi, 1989 yılında da üçüncüsü yapılır. Bu seminerler süresince çalışmalara katılan pek çok

* Çağdaş Drama Derneği Genel Başkanı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

eğitimci, öğretmen, sanatçı, sanat eğitimcisinin bir araya gelip, örgütlenme gereksinimi ile 1990 yılında Derneğimizin kurulmasını sağlamışlardır. Bu nedenle başta hocalarımız olmak üzere tüm kurucularımıza emeklerinden dolayı bir kez daha teşekkür ederim.

Derneğimizin kuruluş amacı eğitimde, tiyatrodan ve sosyal yaşamda yaratıcı dramının bir yöntem ve ders olarak yaygınlaşmasını sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için 1985 yılından beri düzenli olarak gerçekleştirilen seminer ve kongrelerimizin tüm dökümlerini kitaplaştırıp daha da kalıcı hale getiriyoruz. Böylece drama alanında çalışanlara önemli bir arşivi de kazandırmış oluyoruz. Bu seminerin de kitabını kısa bir süre sonra yayımlamayı düşünüyoruz.

Derneğimizin merkezi bildiğiniz gibi Ankara'dadır. İstanbul, İzmir ve Eskişehir Şubelerimiz ve onun dışında da Trabzon, Denizli, Muğla, Antalya, Mersin, Hatay, Adana, Bursa, Kocaeli, Kayseri, Şanlıurfa ve çok yeni olan Burdur illerimizde temsilciliklerimiz bulunmaktadır. Yakın bir zamanda Niğde temsilciliğimiz de açılacaktır.

Değerli Katılımcılar,

Derneğimizin Türkiye genelinde yaklaşık 800 üyesi bulunmaktadır. Engelliler dâhil, çocuk, ergen, yetişkinlere yönelik çalışmalara çok fazla önem veren demokratik bir kitle örgütüyüz. İşbirliğine dayalı pek çok kurum, kuruluş, vakıf ve derneklerle yoğun bir biçimde çalışıyoruz. Bunun dışında yaptığımız tüm akademik ve nitelikli çalışmalarımız Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan seçimlik drama derslerinin programının hazırlanmasında ve dersi yürütecek öğretmenlerin yetişmesinde, 1997 yılında üniversitelerin yeniden yapılanma sürecinde eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren bazı bölüm ya da ana bilim dallarında dramının zorunlu ders olarak programlarda yer almasında Derneğimizin, hocalarımızın ve üyelerimizin doğrudan katkıları olmuştur. Bu süreç içerisinde açılan yüksek lisans programlarının (Ankara Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi) varlığı, alan açısından geleneksel önemli gelişmeyi de gösterir. Sayıları bine yaklaşan lisansüstü tezler de ayrıca önemlidir. Talim Terbiye Kurulu'nun onayına sunulan ve 1995 yılında da ilk kez Türkiye çapında uygulanan Milli Eğitim Bakanlığı onaylı Yaratıcı Drama Eğitimci Sertifikası programının onayı yaratıcı dramının gelişimi açısından başka önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir.

En son açılan milli eğitim sistemindeki değişiklik ile birlikte drama da bir seçimlik ders olarak bu sefer 5 ve 6. sınıflarda yer almıştır.

Son sözlerim, drama derneğimizin uluslararası boyuttaki çalışmaları ile ilgili olacak. 2005 yılında Almanya'da Oyun ve Tiyatro Pedagojisi Üst Birliği'ne (BAG Spiel und Theater e.V.) kabul edilişimiz, aynı yıl yine (IDEA) Uluslararası Drama,

Eğitim ve Tiyatro Üst Birliği'ne de üye oluşumuz uluslararası çalışmalarımızın yoğunlaşmasına önemli katkılar getirmiştir. Geçen yıl da Avrupa Drama Buluşmaları (EDERED) kuruluşunun da resmi üyesi olduk. EDERED ile birlikte İzmir'de yaklaşık 100 çocuk ile birlikte (15 ülkeden gelen gençlerle) 15 gün boyunca "Şimdi için Yavaşla" teması ile bir drama kampı yaptık ve böylece 20. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri'ni de gerçekleştirmiş olduk. Bu süreç içerisinde derneğimiz EDERED' in yönetim kurulu üyeliğine seçildi ve uluslararası çalışmalarına da bu şekilde devam ediyor.

Şanlıurfa kıskanılacak bir şehir. Okumasını bilenler için şiir ya da masal gibi. İki yıl önce, temsilcimizin çok yoğun çalışmasıyla burada bir Avrupa Birliği Projesi gerçekleştirmiştik. Yaklaşık 200 öğretmen meslektaşımızdan 60 öğretmenimizi mülakatla seçmiş ve yoğun bir süreçte Milli Eğitim Bakanlığı onaylı programımızı tamamlamıştık. Bu seminerimize emek veren kişiler arasında bu eğitimi alan arkadaşlarımızın da olması nedeniyle sevinçliyiz. Seminerimizin Şanlıurfada drama dünyasına önemli katkılar getireceğini umuyoruz.

Ritüellerin çok zengin olduğu Şanlıurfa ile yaratıcı dramanın buluşması seminere ayrı bir anlam katmaktadır. Biz aslında çoktan geç kalmamış mıydık buralara gelmekte? Şanlıurfa'yı yeterince ihmal etmemiş miydik? Bu nedenle seminerin hazırlığında emek harcayan bu şehirdeki meslektaşlarıma teşekkür etmekle birlikte, semineri bu kadar geç Şanlıurfada yaptığımız için özür diliyorum.

Umarım seminerimiz boyunca sizlerle çok güzel, etkili olabilecek drama yaşantılarını yaşarız ve yine kalıcı, güzel, çemberde dostça paylaşımların olacağı bir drama buluşmasını gerçekleştirmiş oluruz.

En içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Şimdi Bir Düş Görüyorum

Prof. Dr. İnci San*

Alkışlarınız için çok teşekkür ederim. Ben de kısa konuşmaya çalışacağım.

Sözlerime yıllar önce (tam yirmi iki yıl olmuş) yazdığım bir yazıda “Şimdi bir düş görüyorum” diye başladığım bölümü sizlere yineleyerek başlamayı düşündüm.

“Şimdi bir düş görüyorum; İlkokullarda derslerin pek çoğu dramatisasyonla işleniyor. (90’lı yıllarda “dramatisasyon” sözcüğünü hâlâ kullanıyorduk). Ortaokul ve liselerde programa alınmış drama dersleri için öğrenciler kitaplıklarda, dersliklerde hazırladıkları drama konusu ile ilgili araştırmalar yapıyor, resimlere bakıyor, resim atölyesinde çizdikleri tasarımları büyüterek dekorlar hazırlıyor, kostümleri konuya uygun biçimde seçiyor ya da dikip hazırlıyor, her şeyin düşsel ya da belki tarihsel gerçekliğe uygun olmasına çalışıyorlar. Sonra bunu sınıfta oynayıp üze-

* Çağdaş Drama Derneği Onursal Başkanı

rinde tartışacaklar. Müzik dersi de dramaya uygun olarak kendi seçtikleri ya da besteledikleri müzik parçalarının çalınması, işlenmesi biçiminde oluyor.”

“Üniversitelerde serbest zamanlarda büyük küçük öğrenci grupları kendi yazdıkları ve yarattıkları oyunları sergileyip, derslerindeki önemli konuları oynayarak tartışıyorlar.”

“Öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksekokullarda da dramayı öğrenmiş öğretmen adayları staj için gittikleri ortaöğretim ya da ilköğretim okullarında drama uygulamaları ile kendi uzmanlaştıkları alan derslerini veriyorlar.”

“Çeşitli üniversitelerin eğitim bilimleri, psikoloji, sosyal çalışma, tiyatro bilimi vd. bölümlerinde, drama ve doğaçlama ders olarak okunuyor, uygulamalar yapılıyor. Lisansüstü programlarda yaratıcılık üzerine, drama ve yaratıcılık, küçük çocuk ve drama, özel eğitim ve drama, drama ve diğer sanat dallarının bütünleşmesi gibi konularda araştırmalar yapılıyor, Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde “Eğitimde Drama ” adlı bir yeni bilim dalı açılıyor. Amatör ve profesyonel çocuk ve gençlik tiyatrolarının oyuncularını okullara gidiyor, derslere giriyorlar; öğretmenlerle tiyatrocular işbirliği içindeler, en canlı biçimde eğitimi yaratıcı kılmak için...”

“Kim bilir, herhalde bir gün...” Haziran 1990*

Bu yazdıklarımın bir bölümü, belli eğitim-öğretim ortamlarında gerçekleşti. Sanırım en büyük eksiklik, düşlediğim oranda bir bütünlük ve yaygınlık içinde, bir eğitim, kültür ve sanat siyasası içinde gerçekleşmemiş olmasıdır. 1982 yılında Ankara’da Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile başlatılmış olan eğitimde drama hareketi, eğitim fakültelerinde programa 1997-98 öğretim yılında, okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde konan zorunlu drama dersleri ile kuşkusuz perçinlenmişti. Diğer gelişmeleri hepimiz biliyoruz. İlk ve ortaöğretimde ayrıca çeşitli eğitim ve eğitim dışı kurumlarda parça parça başarılı çalışmalar yapılıyor, zaman zaman da programlardan kaldırıldı ya da ders saati azaltıldı gibi enformasyonlar kulağımıza geliyor. Her durumda, kurumlaşmış bir Derneğimizin varlığı çok önemli. Üyesi ya da katılımcısı olarak hepimizin dikkatle izlemesi ve gözlemlediği ya da işittiği aksaklık ve yanlışlıkları Derneğe bildirmesi gerekiyor. Doğal olarak ciddi, olumlu gelişmelerin de duyurulması da önemlidir.

Bu her iki durumda önemli yazılar yazan Bülent Sezgin’in adını burada anmak isterim, kendisi Mimesis Dergisi’nde yazmaktadır.

İzninizle yirmi iki yıl öncesinden bir alıntı daha yapmak istiyorum:

* Ankara’da Yaratıcı Drama, Ankara Alman Kültür Merkezi, Türk Alman Kültür İşleri Kurulu Yayını, Ara Yayıncılık, 1990, s. 3-7.

“Milli Eğitim Bakanlığı’nda 1990-91 yıllarında çalıştığım Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi Geliştirme Komisyonunda (aynı adlı komisyonda 1981-82 yılında da çalışmıştım). Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin programı hazırlanırken yalnız Resim ve Müzik bölümleri değil, bunların yanı sıra bir Dramatik Sanatlar Bölümünün gerekliliği de vurgulanmıştı” (Ayrıca bu bölüm için bir program taslağı da hazırlanmıştı).

Evet, aslında bu liselerin şimdiki adıyla Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri değil, “Görsel Sanatlar, Müzik ve Drama Liseleri” ya da “Görsel Sanatlar, Müzik ve Sahne Sanatları Liseleri” adını taşıyan liseler olması, hem tiyatro hem yaratıcı drama alanlarında temel eğitimini almış gençlerin yetişmesini sağlayabilecekti. Bu gerçekleşemedi.

Korkum şu ki, kimi değişimler o denli çabuk oluyor, istediklerimiz dışında değişimler bunlar ne yazık ki, bunca emek harcanan yaratıcı dramanın eğitimdeki yerinde de olumsuzca durumlar ortaya çıkarsa diye çekincelerim var. Bu birçok alanda söz konusu ayrıca, başlıca eğitim dizgemizde, hukuk alanında, şehir plancılığından kentsel dönüşümlere, sağlık dizgemizden daha pek çok alana uzanan olumsuzluklar var. Bunların hepsinin üzerinde çok ciddi bir şekilde durup mümkün olduğunca dikkatli olmamızda yarar var. Şimdi belki artık başka düşler görmemiz gerekiyor, çok daha kapsamlı çok daha ülke genelinde düşler görmemiz gerekiyor ve bu düşlerin gerçekleşmesi için çok çalışmamız gerekiyor. Yalnız drama için değil, yalnız güzel sanatlar için değil her alanda düşlerimizin peşinde gitmeliyiz ve sağlam durmalıyız, bu durumun bilincinde olan bir kitle var karşımda onu biliyorum.

Benim bir başka düşüm de çocuk müzeleriydi, bilenleriniz var, bu konuda bir yol alınmadı bir türlü. İçinde çocuk ve çocukluk kültürüne ilişkin her şeyin bulunabileceği, dolayısıyla yaşayarak, oynayarak, içselleştirerek öğrenmelerin oluşabileceği ortamlar olarak bu kültür pedagojisi kurumlarının önemi çok açık. Şimdi sevindiğim bir olgu şu: Ömer’in bu alanda önemli çalışmaları oldu, Çocuk Müzeleri Derneği’nde çalışıyor zaten, ayrıca Ankara Üniversitesi Kültür Koordinatörlüğü görevine getirildiğine göre bu alanda olumlu gelişmeler bekleyebiliriz, bizler de kendisine yardımcı oluruz.

Son olarak da şunu vurgulamak istiyorum: Yaratıcı drama çok geniş kapsamlı bir sanat eğitimi süreci içinde vazgeçilmez yaşamsal önemi olan bir alandır. Her sanat dalı gibi drama da bir “estetigi arama” sürecidir. Bir kültür ve sanatlar eğitimi, içinde her sanat dalıyla ilgili bilgiyi bulundurmalıdır. Resim, müzik, dans, mimarlık, yontu, sinema, edebiyat ve yaratıcı tasarım gibi dallara ilişkin öğrenme ve bilgilenmeler her aydın kişinin yetişmesinde ve kendini geliştirmesinde önemli rol

oynar. Yaratıcı dramanın en önemli özelliği tüm bu dalların içerisindeki dramatikliği ortaya çıkarabilmesi ve bu dallar arasında köprüler kurabilecek gizil güce sahip olmasıdır. Bu arada sözünü ettiğim yaratıcı tasarım alanına ayrıca vurgu yapmak isterim. Bu konuyu yeniden düşünmeme İstanbul'daki Tasarım Bienali neden oldu. Yeniden diyorum, çünkü başta belirttiğim yirmi iki yıl önce kaleme aldığım yazıda da tasarım eğitiminde dramanın işlevselliğine değinmişim.*

İstanbul Tasarım Bienali hem tasarım olgusunun ne denli geniş kapsamlı olduğunu bize gösteriyor hem de İstanbul gibi bir kentin çarpık kentleşme örneklerini kimi zaman nostaljik duygulara yol açabilen kimi zaman da acı gülümsemelere yer veren biçimde bize sunuyor. İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde yer alan ve Emre Arolat'ın başküratörlüğünü yaptığı sergi "musibet" adını taşıyor. Sözlükte "ansızın gelen belâ, sıkıntı" biçiminde tanımlanmış (İngilizce karşılığı "Misfortune", "Calamity", "Misery" olabilir). Genel kavram olarak İstanbul tasarım sergileri "Kusurluluk" temasına odaklanmış.

İstanbul Modern Sanatlar Müzesi'ndeki sergiye bir dehlizden giriliyor, ortam özellikle sıkıntı verecek biçimde düzenlenmiş. Koridor boyunca hücreler var, bu hücrelerin her birinde değişik konular ele alınmış ama tümü de şehircilikle ilgili ve son derece dramatik. Gelin de bir tasarım sergisini drama ile ilişkilendirmeyin. Her hücreden birkaç öykü ve drama çıkar, o kadar zengin malzeme içeriyor. Sergi ile ilgili birkaç afişi Zülfü Bey'e küçük bir armağan olarak getirdim, onlardan da yararlanarak drama çalışmaları yapabilirsiniz. Diyorum ki nasıl "Müzik ve Drama", "Resim ve Drama" gibi atölye çalışmaları yapıyorsak "Tasarım ve Drama" başlığıyla da atölye çalışmaları gerçekleştirebiliriz.

Sözlerimi bitirirken bizleri yalnız bırakmayarak dış ülkelerden gelen eğitimcilerimize teşekkür etmek istiyorum, onlar hep bizi aydınlatıyor, yeni yeni ufuklara götürüyorlar. Teşekkürler.

* a.g.y. s. 4 ve 5.

Patrice Baldwin*

Beni buraya davet ettiğiniz için öncelikle çok teşekkür etmek istiyorum. Dördüncü ya da beşinci defadır sanıyorum Türkiye'ye sizinle, öğretmenlerinizle çalışmak üzere gelmiş bulunuyorum ve her defasında da büyük keyif aldım. Ayrıca Çağdaş Drama Derneği'nin her türlü çalışmasını desteklemekten büyük keyif alıyorum ve desteklemeye çalışıyorum. IDEA'nın son derece iyi bir üyesisiniz, çünkü kıymetlisiniz. Üyeliğiniz şu noktada çok kıymetli çünkü çok aktifsiniz. Sadece kendi ülkeniz içinde değil, aynı zamanda dünyada da aktifsiniz. Organizasyonunuzu bu konudaki heyecanınızı ve vizyonunuzu son derece geniş buluyorum ve bu noktada sizi çok destekliyorum. Çağdaş Drama Derneği'nin kuruluşunu ve devamını sağlayan kişilere de son derece saygı duyuyorum.

Her ülkede böyle olmuyor tabii, siz şanslısınız diyeceğim ama bu şans meselesi değil çok çalışmayla ilgili bir şey. Ayrıca bu seminere katılan atölye eğitmenlerinin kendi ülkelerinde IDEA üyeleri olmaları da benim için hoş bir sürpriz oldu. İzlanda, Sırbistan Finlandiya son derece çalışkan, işine odaklanmış ve pratiklerini bizlerle paylaşacak olan IDEA'nın üyeleridirler ve sizden de çok fazla şey öğrenecekler.

Tabii ki benim İngiltere'de bahsetmem gerekiyor, ülkemden. Sizinle birlikte olmaktan çok mutlu olacağız. Eski arkadaşlar, eski dostlarla tekrar karşılaşmaktan ve yeni dostlar edinmekten de çok mutluyuz. Ve Türkiye'de eğitimde dramanın güçlenmesi için size yardımcı olabileceğim için de çok gurur duyuyorum. Teşekkür ederim..

* IDEA (Uluslararası Drama, Eğitim ve Tiyatro Üst Birliği) ve National Drama Başkanı

Partice Baldwin*

Firstly, I want to thank you for inviting me here. I am here in Turkey again for the fourth or fifth time in order to work with you and your friends, and each time I liked it a lot. Besides, I really enjoy to support the works of Çağdaş Drama Derneği and I try to support as much as I can. You are a very good member of IDEA because you are very precious. The point that makes you so precious is that you are very active. You are active not only in your country but also all around the World. I really appreciate your organization, your enthusiasm and your vision, and I support you very much. I really respect those who caused the foundation and continuity of Çağdaş Drama Derneği.

Of course it is not like this in all countries. I would like to say that you are lucky, but I know this is not something about luck. It is about hard working. Moreover, it was a very nice surprise form e to see that all the leaders of the workshops here are members of IDEA in their countries. Iceland, Serbia and Finland are very hardworking IDEA members who will share their experiences her with us, and they will learn a lot from you as well. Of course I should also speak about England, my country. We will be happy to be with you. We are so happy to be with old friends and to find new ones. I am proud of being able to help you strengthen creative drama in education

Thank You.

* National Drama ve IDEA (International Drama/Theatre and Education Association)

2. BÖLÜM

AÇILIŞ KONFERANSI

Konu: Göbeklitepe ve Ritüeller

Tarih: 14 Kasım 2012

Yer: Yıldız Sarayı Konukevi -Şanlıurfa

Moderatör: Yrd. Doç. Dr. Murtaza Aykaç

Konuşmacılar:

Doç. Dr. Selen Korad Birkiye: Sosyolog, Sanat Bilimleri Eğitimcisi, Dramaturg

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Cihat Kürkçüoğlu: Harran Üniversitesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı, Göbeklitepe Kazı Başkanı Yardımcısı

Murtaza Aykaç: Değerli konuklarımız hoş geldiniz. Konuşmacılarımızı tanıtmadan önce bir duyurumuz olacak. Programda yer alan konuşmacılarımızdan Göbeklitepe Kazı Başkanı Dr. Klaus Schmidt, yurtdışındaki programı nedeniyle, diğer konduğumuz Anadolu Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr. Ali Öztürk de üniversitedeki programı nedeniyle katılamadılar. Onların adına bu değişiklik nedeniyle özür diler, selamlarını iletirim. Konuşmacılarımızdan ilki, Harran Üniversitesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı ve Göbeklitepe Kazı Başkan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Sayın Ahmet Cihat Kürkçüoğlu, diğer konuşmacımız İstanbul Devlet Tiyatroları Dramaturgu, Sosyolog Dr. Selen Korad Birkiye. O da farklı üniversitelerde bu konuda dersler vermekte. Sanırım önümüzdeki günlerde kendisini doçent olarak da göreceğiz. Ne zaman ihtiyacımız olsa kendisini farklı rollerle aramızda bulunuyor. Bu seminerde de ritüeller konusunda konuşmacı rolü ile aramızda. Her iki konuşmacımız da yaklaşık yirmişer dakikalık bir sunum gerçekleştirecekler. Programın akışını bozmamak için, usul açısından önce konuşmacılarımızı dinleyip, ardından kendilerine sorularımızı yöneltebileceğiz.

Ahmet Cihat Kürkçüoğlu: Söz verdiğiniz için teşekkürler. Bütün konuklarımıza hoş geldiniz diyorum. Göbeklitepe 'ye biz tarihin sıfır noktası diyoruz. Yapacağım sunum sırasında vereceğim bilgiler doğrultusunda bu ifadenin ne kadar doğru olduğunu göreceksiniz. Tarihte, Mısır'dan başlayarak Lübnan topraklarını da içine alan, kuzeyde Toros Dağları'nın güneyinden Basra Körfezi'ne uzanan ve "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan bir bölge vardır. Bu coğrafya dünya kültür ve medeniyetinin doğduğu alan olarak ifade edilen tarımın ilk kez yapıldığı, dinlerin ortaya çıktığı, yazının bulunduğu bir bölgedir. Şanlıurfa ise bu hilalin kilit taşı noktasındadır.

Atatürk Barajı'nın yapımının başladığı dönemde, sular altında kalacak bölgelerde devlet tarafından kurtarma kazıları yapılmaya başlanmıştı. Bu bölgede çok sayıda höyük vardı ve eğer bu kurtarma kazıları yapılmıyaydı hepsi bugün sular altında kalacaktı.

Şanlıurfa'nın Hilvan İlçesi yakınlarında Nevali Çori* adlı bölgede yapılan kazılarda M.Ö. 8 binlere ait olduğu düşünülen bir tapınak kalıntısı bulundu. O

* Şanlıurfa ilinin Hilvan ilçesine bağlı Güluşığı mahallesinin hemen kuzeybatısında bulunan bir höyüktür. Höyük, Atatürk Baraj Gölü suları altında kalmadan önce Fırat'ın bir

dönem bu buluntular arkeoloji dünyasında oldukça konuşuldu. Çünkü döneme tarihlenen başka bir buluntu yoktu ve eğer söylenenler doğru olursa burası dünyanın en eski tapınağı olacaktı. Kazılara devam edildi, orada insanlık tarihinin en eski heykelleri ve taş kabartmaları bulundu. Görsellerde izlediğiniz taş kabartmada hamile bir kadın ve başka iki figür görülmekte ve sevinç ifadesi diye niteleyebileceğimiz bir pozisyonda durmaktadırlar. Figürlerin pozisyonu, dans ya da bir dini ritüelin canlandırılması şeklinde de yorumlanabilir.

Nevali Çori'de yapılan kazılar neticesinde, orada yaşayan insanların yerleşik olmadıkları, avcılık ve toplayıcılıkla uğraştıkları bilgileri edinildi. Bulunan taş yapının da dünyanın en eski tapınağı olduğu düşünüldü. Buradaki eserler ve tapınak sökülerek Şanlıurfa Müzesi'ne getirildi ve alan Atatürk Barajı'nın yapımıyla birlikte sular altında kaldı. Kazılar devam edebilseydi belki başka eserler de bulunacaktı.

Klaus Schmidt o dönem yapılan kazılarda çalışıyordu ve henüz profesör değildi. Klaus, "Eğer Şanlıurfada böyle bir alan varsa benzerleri de olabilir" diye düşündü. Aynı yıl, Şanlıurfada yapılmış yüzey araştırmalarının raporlarını okumaya başlayan Klaus Schmidt, 1963 yılınca Chicago Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin ortaklaşa bir yüzey araştırma çalışması yaptıklarını ve bunu yayımladıklarını gördü. O raporda Şanlıurfaya 18 kilometre uzaklıkta ve Göbeklitepe diye anılan bölgede çok sayıda çakmaktaşı alet, mızrak ucu, kesici-delici araçlar bulunduğu yazıyordu. Burada neolitik bir yerleşme var olabileceği biliniyordu. Klaus bu bölgeye gelip, 1994'te yüzey araştırması yapmak için gerekli izinleri aldı ve 1995'te de Kültür ve Turizm Bakanlığı da orada arkeolojik kazı yapılmasına izin verdi. Kazıların başlamasının ardından her geçen gün yeni sürprizlerle karşılaşılıyordu. Ortaya çıkan buluntularla adeta insanlık tarihi yeniden yazılıyordu. Göbeklitepe'de radar görüntülerinden elde ettiğimiz verilere göre yirmi adet dairesel planlı tapınak var. Bugüne kadar yaptığımız kazılarla bunlardan dört tanesini açığa çıkardık, iki tanesinde ise kazılar devam ediyor. Önümüzde kazılmayı bekleyen on altı adet daha tapınak var. Bu demek oluyor ki önümüzdeki yaklaşık 80-90 yıl daha bu alandaki kazı çalışmaları devam edecek. Çünkü bildiğiniz gibi arkeolojik kazılar oldukça yavaş ilerler. Ama şu an bunların dört tanesi tamamen açığa çıkarılmış halde bulunuyor.

Resimde de gördüğünüz gibi, dairesel plan içine yerleştirilmiş iki adet "T" biçimli taş var. Bu yapıların tapınak olduğu düşünüldüğünde ve konumuzun da ritüeller olmasına atfen, buradaki dikilitaşların birer insanı temsil ettiğini düşünmek yanlış olmayacaktır. İlerleyen dakikalarda onları daha yakından gösterecek olan

kolu olan Kantara Deresi'nin iki yanında yer almaktaydı. Dere höyüğü ikiye bölmüş durumdadır. Yerleşme, derenin doğu yakasında 90x40 metre boyutlarında, batı yakasında ise daha küçük bir alandır.

görselleri de göreceksiniz. O dönemki insanların, bu dairesel planlı yapıların etrafında dönerek bir ritüel gerçekleştiriyor olabileceklerini düşünmek kuvvetli bir ihtimal olacaktır. 12.000 yıl önce dönerek yapılan bir ibadet, günümüzde Kâbe'de tekrar ediliyor olabilir. Mevlevilerin, Mevlevi şeyhlerinin etrafında döndüğü de düşünüldüğünde, arada bazı benzerlikler kurmak mantıklı olabilir.

Aleviler de dönerek bir ibadet ritüeli gerçekleştirirler. Bu ritüelin çıkış yerinin Şanlıurfa ve Göbeklitepe olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. İleride yapılacak kazılar ne gösterir bilemeyiz ama bugüne kadar yapılan çalışmaların bize sunduğu veriler ışığında dönerek yapılan dini ritüellerin kaynağının Şanlıurfa olduğunu düşünmek sanırım yanlış olmayacaktır.

Göbeklitepe 'de 12.000 yıl önce yaşayan insanlar avcı ve toplayıcıydı ama hiç bir zaman vahşi değillerdi. Bugünün insanı nasıl bir zekâya sahipse aynı zekâya sahiplerdi. Çünkü o tarihlerde, henüz metal işlenmeden keskin taşlarla devasa ve ağır kaya kütlelerini şekillendiriyor ve o tapınakları inşa ediyorlardı. 12.000 yıl önce o eylemleri gerçekleştirmek, bugünün uzay teknolojisi kadar zor bir uğraş olabilir.

Mısır'daki piramitlerin günümüzden 5.000 yıl önce yapıldığı düşünülürse, piramitlerden bile 7.000 yıl öncesine dayanan bu yapıların önemi daha iyi anlaşılır. İşin teknik boyutunu bir yana bırakırsak, bir de sanat anlayışlarından söz etmek yerinde olacaktır. Plastik sanatların önemli kolları olan heykel ve kabartmaların ilk örneklerini de burada görüyoruz. Taş stellerin üzerinde pek çok hayvan figürü yer alıyor. Birinde turna kuşu, su dalgası biçiminde kıvrımların önünde oyulmuş. Stele yan taraftan baktığımızda o kıvrımlı çizgilerin birer yılanı temsil ettiğini görülmektedir. Burada bir grafik sadeleştirme ve soyutlamadan söz edebiliriz. Bunun gibi karga, tilki, domuz vb. hayvan figürlerine de rastlamak mümkün.

Bu görüntüler acaba bize bir öykü mü anlatıyor yoksa bu formlar bir yazı biçimi olabilir mi? Bunu henüz bilmiyoruz. Eğer bu yönde bir keşif söz konusu olursa, bugün yazının bulunma tarihi olan 3.000 yıl öncesi de geçerliliğini yitirecek ve Göbeklitepe 'nin önemi daha da artacaktır. O tarihlerde, bir leopar figürünün taştan fırlarcasına yüksek bir biçimde kabartılması, plastik sanatlar bağlamında oldukça etkili bir görüntüdür. Bu görüntüye, Güzel Sanatlar Fakültesindeki heykel hocalarımız bile şaşırıyor. Taş devri insanının bu denli kuvvetli plastik değerlere sahip kabartmalar yapmış olmalarına hayret ediyorlar.

Dairesel planlı alanın ortasında yer alan ve bize insan figürünü temsil ettiğini düşündüren taş stellerin her iki yanında kol kabartmaları var ve bu kabartmalar stelin önünde birleşirler. Figürün belinde bir kemer biçimi mevcuttur ve kemerin altında, figürün cinsel bölgesini kapatan bir tilki postu bulunmaktadır. 12.000